

UNIVERZITA
PARDUBICE
FAKULTA
FILOZOFICKÁ

Katedra filosofie a religionistiky

Posudek vedoucího/oponenta bakalářské práce

Jméno studenta: Josef Malík

Název práce: Nietzscheho pozdní epistemologie

Jméno vedoucího práce: Alena Roreitnerová, Ph.D.

Jméno oponenta: Václav Sklenář, Ph.D.

I. Formální kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Naplnění celkového záměru: - práce odpovídá svému zadání a obsahu - vymezení tématu je přiměřené a není příliš široké		x	
2. Metodické a systematické zvládnutí práce - text je strukturně a logicky uspořádán - práce je adekvátně zpracována		x	
3. Úvod a závěr - úvod řádně seznamuje s cílem a postupem práce, s dosavadním bádáním na dané téma a stěžejní literaturou - závěr náležitě shrnuje a hodnotí celou problematiku, formuluje přínos k řešení problému a vlastní stanoviska		x	
4. Autor náležitě vypracoval všechny formální požadavky kladené na bakalářskou práci - zadání, prohlášení, obsah, úvod, pojednání, závěr, resumé v češtině a cizím jazyce - odpovídající počet stran	x		

Slovní ohodnocení

Autor si klade za cíl v práci zodpovědět otázky: 1) Má Nietzsche koherentní epistemologickou koncepci? 2) Jakou má tato koncepce strukturu? Tyto otázky zodpovídá v první polovině práce, tedy v kapitolách 1-3 (ovšem ne zcela uspokojivým způsobem, viz níže). Ve druhé polovině práce (kapitoly 4 a 5) se pak pouští do velmi problematického hodnocení domnělých dosavadních interpretací – tato část práce je oproti první polovině výrazně slabší. V závěru se vyskytují

formulace nepodložené tím, co bylo řečeno v práci. Např. ve prospěch teze „Nietzscheho filosofie nakonec nevede k osvobození doprovázenému silou, ale k relativizaci a oslabení doprovázené zotročením vlastními pudy ve věčném cyklu“ nelze v práci najít vůbec žádnou argumentaci.

II. Obsahová kritéria	ano	zčásti	ne
1. Práce prokazuje porozumění autora v dané problematice.			
2. Myšlenková soudržnost a souvislost textu: - je vyhovující - srozumitelnost argumentace a podloženost argumentů či myšlenek je adekvátní		x	
3. Práce se opírá o relevantní prameny a literaturu.		x	
4. Práce s literaturou: - v práci je zřetelně předvedeno, že student pracoval s odbornou literaturou a s myšlenkami jednotlivých autorů - autory uváděl (nejen odkazem na poznámku), srovnával, parafrázoval a citoval - zřetelně rozlišoval své myšlenky od myšlenek jednotlivých autorů		x	
5. Bakalářská práce je filosofickým textem: - autor prokázal fundovanou a analytickou práci s pojmy a myšlenkami - autorova práce nespočívala jen v převyprávění daného téma nebo pouhém poskládání hesel, parafrází či myšlenek - práce nebyla zatížena nepřiměřenou mírou historických, životopisných nebo jiných nefilosofických údajů		x	

Slovní ohodnocení

Autorova práce s literaturou je jedním ze zásadních problémů textu. Hlavním nedostatkem je zde minimální využití, v prvních třech kapitolách dokonce naprostá absence sekundární literatury. Autor v této části práce čerpá výhradně z Nietzscheho textů, což vede k tomu, že není schopen od primární literatury zaujmout kritický odstup. Nietzscheho tvrzení jsou přinejlepším parafrázována, často pouze opakována prostřednictvím dlouhých citací. Autor neformuluje žádnou kritiku, neklade primárním textům žádné otázky. Je třeba ocenit schopnost vybrat pro dané téma stěžejní formulace napříč různými spisy a uspořádat je do logického celku. Interpretační výkon je ovšem vzhledem k chybějícímu odstupu a absenci sekundární literatury slabý.

Tam, kde se autor do vlastního výkladu pouští, hovoří často příliš abstraktně, nejasně a nepřesně. Tak např. na s. 9 tvrdí, že v tradiční metafyzice je epistemologie úzce propojená s ontologií, s níž se kryje. Jaký je tedy podle autora vztah těchto tří filosofických disciplín? Máme ontologii a epistemologii chápat jako podobory metafyziky? Proč? Je epistemologie s ontologií úzce propojená, nebo se s ní kryje? (To jsou zjevně dvě různé věci). Stejně nejasné je identifikace roviny fyziologie a ontologie na s. 15. O tradiční metafyzice vznáší autor v průběhu práce různá tvrzení, aniž by jakkoli vyjasnil, co pod tímto pojmem myslí.

Na straně 9 se autor věnuje Nietzscheho tvrzení, že člověk poznání vynalezl, že touto myšlenkou podrývá možnost objektivního poznání. Sama tato myšlenka ale možnost

objektivního poznání nijak nepodryvá: to, že jsme poznání vynalezli, nic neříká o tom, co poznání dokáže.

Na s. 10 pak píše, že člověk dle Nietzscheho není bytostí poznávající, ale básnící. Jestliže ale člověk vynalezl poznání, jak lze tvrdit, že není poznávající? Na s. 11 autor doplňuje další určení: člověk není jen básnící, ale i snící. Autorův popis básnění a snění je ovšem identický: obě aktivity spočívají v tom, že člověk skutečnosti předepisuje vlastní strukturu. Existuje nějaký relevantní rozdíl mezi básněním a sněním? Jedině odpověď na tuto otázku by propůjčila smysl větám jako „[Poznání] už ani není jen procesem básnění, ale především procesem snění.“ (s. 12).

Na s. 16 autor tvrdí, že z věty „Vůle k moci je celek tvořený spory mezi jednotlivými vůlemi k moci – Jedno a „mnohé““ nutně vyplývá skutečnost, že vůle k moci je kosmologickou entitou. Nic takového ovšem z uvedené věty vyplývat nemůže – že je celek vůle k moci tvořen soubojem jednotlivých vůlí k moci neříká o ontologickém statusu vůle k moci vůbec nic.

Na s. 19 nabízí autor schéma: „Vůle k moci interpretuje sebe sama → čímž se stává → čímž může znovu interpretovat.“ Čím se ale vůle k moci stává? Pokud se tím chce říci, že tím teprve vzniká, bylo by nasnadě věnovat se otázce, co myslí Nietzsche paradoxním tvrzením, že něco vzniká teprve tím, že interpretuje sebe sama? Autor se o vysvětlení těchto problémů vůbec nepokouší.

Ve výkladu věčného návratu se autor pokouší o popis kosmického cyklu, který je ovšem velmi nejasný. Na s. 20 píše: „V průběhu kosmického cyklu může konfigurace sil dospět do stavu extrémní homogenity.“ Co si máme představit pod pojmem extrémní homogenity? Výsledkem homogenity je „kolaps rytmu“. Nevíme ovšem, o jaký rytmus jde – pojem je zde v práci použit poprvé. V okamžiku nejvyšší homogenity pak najednou dochází k „prudkému přeskupení“, které homogenitu ruší. Proč k němu dochází? Kdo/co ho působí? Výsledkem tohoto přeskupení je nový rytmus. Musí jít ovšem o jiný rytmus než ten, o kterém byla řeč výše; zatímco v prvním případě byl rytmus rušen znehybňováním sil, zde je znehybňování sil součástí rytmu.

Vůbec nejslabší částí práce jsou kapitoly 4 a 5. Zde se autor pokouší o zhodnocení dosavadní sekundární literatury. To je ovšem vzhledem k tomu, že v práci pouze krátce zmiňuje jednu Loebovu esej a knihu Pavla Kouby, naprosto nemístné. Autor tvrdí, že se sekundární literatura štěpí do dvou interpretačních táborů, ale s výjimkou Pavla Kouby nezmiňuje žádné autory, kteří by dané tábory tvořili. Čtenář tak nemá možnost toto tvrzení smysluplně ověřit – není jasné, jestli vůbec někdo v sekundární literatuře zde předložené pozice zastává.

Autor dělí interpretační tábory na „metaforický“ a „kosmologický“. První tábor údajně považuje Nietzscheho tvrzení o povaze světa za metafory a čte jeho filosofii epistemologicky: Nietzscheho filosofie neříká nic o světě, mluví pouze o našem metaforickém popisu světa. Kosmologický tábor oproti tomu chápe Nietzscheho doslovně, jeho filosofie přímo popisuje skutečnost takovou, jaká je. Jak autor uvádí na s. 23, Nietzsche podle kosmologické interpretace popisuje „strukturu samotného bytí“.

Pro čtenáře je velmi překvapivé, že se autor přiklání ke kosmologické interpretaci. V prvních třech kapitolách totiž Nietzsche vyložil Nietzscheho epistemologii jako rozbití možnosti poznání světa, jak je sám o sobě – Nietzsche podle první části práce chápe pravdu jako systém zavedených metafor, který nám neumožňuje poznat skutečnost nezávisle na našem básnění. Zdá se tedy, že ve druhé části obrací o 180

stupňů, když tvrdí, že Nietzscheho filosofii máme chápat jako popis struktury samotného bytí.

Vyjádřím se ještě k autorem předložené kritice tzv. „metaforického interpretačního tábora“ (která mj. působí nekonzistentně z již uvedeného důvodu: v první části práce autor sám nabízí „metaforický“ výklad Nietzscheho epistemologie). Autor za slabinu tohoto čtení označuje skutečnost, že „vyžaduje předběžné vyloučení doslovné interpretace, čímž se do četby vnáší implicitní předporozumění: Nietzsche nemohl myslet to, co říká, ‚opravdu‘ – a tudíž ho nemůžeme brát doslova ani bez předběžných omezení.“ Doslovné čtení ovšem také přistupuje k textu s předporozuměním – přistupuje k textu s tím, že o metaforu nejde. Navíc jestliže Nietzsche sám tvrdí, že veškeré poznání je metaforické, zdá se metaforické čtení jeho vlastních textů být velmi nadějnou strategií, a naopak pokus o doslovné čtení nese důkazní břemeno.

Autorova kritika metaforického čtení, uvedená na s. 24, je pak v přímém rozporu s první částí práce, viz formulace: „Takový rámec nevyhnutelně posouvá jeho myšlení do roviny estetického gesta, které se musí ‚dobásnit‘ či performativně dotvořit, čímž oslabuje možnost chápat Nietzscheho texty jako skutečné pokusy o uchopení reality. Metaforické výklady tak – vědomě či nevědomě – konstruují obraz Nietzscheho jako myslitele, kterého je třeba interpretovat spíše jako umělce než jako filosofa pronášejícího výroky o světě.“ Nenahlížím žádný způsob, jak tuto kritiku sladit s autorovými tvrzeními z první části práce, že přístup ke skutečnosti je člověku zahrazen právě proto, že jeho poznání je ve skutečnosti básnění.

Zařazení Pavla Kouby do tábora metaforických interpretů se pak také neobejde bez řady problematických míst. Autor Koubu zařazuje do heideggerovské interpretační tradice, přitom Kouba Heideggerovy interpretace Nietzscheho ve své knize opakovaně kritizuje. Autor dále tvrdí, že čím více se interpreti věnují Nietzscheho pozdní pozůstalosti, tím více se kloní ke kosmologickému čtení. Koubu ovšem řadí do metaforického tábora, ten přitom svou interpretaci zakládá z velké části právě na pozdní pozůstalosti.

Závěrem je ještě třeba upozornit na nekonzistentnost autorových tvrzení v závěru práce, kde se nejdříve pokouší Nietzscheho filosofii interpretovat jako novou formu náboženství (nadčlověk jako velekněz, vůle k moci jako nový bůh, Nietzscheho projekt je slabší alternativou křesťanství [!]), aby vzápětí tvrdil, že Nietzsche nabízí způsob života v prostoru, kde se člověk vědomě oddělil od teologického základu.

III. Jazyková a grafická kritéria	ano	zčásti	ne
1. Práce je bez gramatických a stylistických chyb nebo jiných nedostatků (překlepy, nedokončené věty atd.)		x	
2. Práce je psána kultivovaným a odborným jazykem	x		
3. Terminologické zpracování textu - fundované porozumění terminologie v oboru a daném tématu - vhodné používání terminologie a vysvětlování pojmů		x	
4. Odkazy, citace a poznámkový aparát - vyhovující práce s odkazy - dodržení a jednotnost citačních norem - náležitý poznámkový aparát		x	
5. Citování - míra citování je vyvážená - vhodná volba a výstižnost citací		x	
6. Grafická kritéria - grafická úprava (písmo, obsah, názvy kapitol, odstavce, řádkování atd.) je vyhovující		x	

Slovní ohodnocení

Kromě několika překlepů je práce psána kultivovaným jazykem. Menší formální problém – u odkazů na poznámky pod čarou je často dvojí interpunkce. Důležitější je skutečnost, že autor místy parafrázuje Nietzscheho texty, ovšem to, co v parafrázích tvrdí, nelze dohledat v textu, na který odkazuje. Např. v textu, na který odkazuje pozn. 8, se neříká nic o žádném ukazování. Stejně tak se v textu, na který odkazuje pozn. 10, neříká nic o konvencích atd. V terminologii se autor občas zamotá a věty pak nedávají dobrý smysl: na s. 10 se např. obratem „ukazatelnost subjektu na objekt“ snaží říci, že subjekt má možnost ukázat na objekt.

IV. Použitá literatura	ano	zčásti	ne
1. kritický a vhodný výběr prvotní literatury a pramenů	x		
2. kritický a vhodný výběr druhotné literatury			x
3. práce s cizojazyčnou literaturou		x	

Slovní ohodnocení

Primární literatura je v pořádku, sekundární literatura by měla být využívána výrazně více.

Další doporučení:

Autor by si při práci s filosofickými klasiky, obzvlášť pokud je jejich interpretace notoricky obtížná, jako u Nietzscheho, měl dát práci s nastudováním sekundární literatury. Skutečnost, že se autor neseznámil s interpretační tradicí, vede k několika nedostatkům: 1) Nietzscheho pozice jsou často nekriticky přejímány. 2) Vlastní interpretace autora není kultivována vzorem profesionálních interpretů. 3) Autor se nepřesně vyjadřuje o této tradici.

Pracovní součinnost studenta a vedoucího práce v průběhu zpracování práce (vyplní vedoucí práce):

Celkové hodnocení:

Práci doporučuji k obhajobě: **ano**

Navzdory uvedeným závažným námitkám autor zjevně vykonal filosofickou práci, přečetl s porozuměním složité Nietzscheovy texty a podařilo se mu v první části práce podat jejich srozumitelnou interpretaci. Problémy práce jsou ovšem natolik závažné, že ji k obhajobě doporučuji pod podmínkou, že autor uspokojivě zodpoví otázky, které uvádím v námětu k rozpravě.

Návrh hodnocení:

E

Náměty k rozpravě:

Autor musí vysvětlit: 1) Jak se jeho interpretace Nietzscheovy epistemologie v první části práce slučuje s příklonem ke "kosmologickému" čtení v druhé části. 2) Jak dospěl k tezi o dvou interpretačních táborech, kteří autoři tyto tábory tvoří a na základě jakých kritérií je k těmto táborům přiřazuje.

V Pardubicích dne

oponent